

ПОТРЕБА У ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ СЛУЖБИ МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Лапутько С. О.

В статті проаналізовано про необхідності діяльності юридичної служби Міністерства оборони під час воєнного стану. Визначено, що введення воєнного стану в Україні зумовило необхідність активізації роботи всіх державних органів, відповідальних за національну безпеку та оборону. У цьому контексті особливо важливою є роль юридичної служби Міністерства оборони України, яка забезпечує правове підґрунтя для всіх аспектів військової діяльності.

Доведено, що у сучасних умовах введення воєнного стану в Україні, роль та значення юридичної служби Міністерства оборони України стає надзвичайно важливою. Забезпечення правового супроводу діяльності Збройних Сил України в умовах підвищеної загрози національній безпеці вимагає від юридичної служби високого рівня професіоналізму, оперативності та ефективності. Діяльність якої регулюється низкою нормативно-правових актів, серед яких можна виділити Загальне положення про юридичну службу міністерства, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 р. № 1040, Положення про Департамент юридичного забезпечення Міністерства оборони України, затверджене наказом Міністерства оборони України від 11.06.2020 р. № 190, та Схему спрямування та координації діяльності самостійних структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України, затверджену наказом Міністерства оборони України від 03.11.2023 р. № 663, якими на юридичну службу покладено виконання низки важливих завдань, спрямованих на забезпечення законності та правопорядку в діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України. Серед яких ключовими є: 1) захист прав та інтересів військовослужбовців та працівників Міністерства оборони; 2) представництво інтересів Міністерства оборони у судах та інших органах та 3) взаємодія з міжнародними організаціями щодо правових аспектів військової діяльності.

В умовах воєнного стану юридична служба Міністерства оборони України виконує надзвичайно важливу роль у забезпеченні правового супроводу військової діяльності, захисті прав військовослужбовців та працівників Міністерства оборони, а також

у зміцненні міжнародної співпраці. Її діяльність сприяє підтримці законності та правопорядку, підвищенню бойової готовності та морального духу військових, а також забезпеченню ефективного функціонування системи оборони України в умовах підвищеної загрози.

Ключові слова: міністерство оборони, діяльність, юридична служба, воєнний стан.

Laputko S. O. The need for the activities of the legal service of the ministry of defense of Ukraine during the state of martial

The article analyzes the necessity of the legal service of the Ministry of Defense during martial law. It was determined that the introduction of martial law in Ukraine made it necessary to intensify the work of all state bodies responsible for national security and defense. In this context, the role of the legal service of the Ministry of Defense of Ukraine, which provides the legal basis for all aspects of military activity, is particularly important.

It has been proven that in the modern conditions of the introduction of martial law in Ukraine, the role and importance of the legal service of the Ministry of Defense of Ukraine becomes extremely important. Providing legal support for the activities of the Armed Forces of Ukraine in conditions of increased threat to national security requires a high level of professionalism, efficiency and effectiveness from the legal service. The activity of which is regulated by a number of normative and legal acts, among which it is possible to single out the General Regulations on the Legal Service of the Ministry, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 26.11.2008 No. 1040, Regulations on the Department of Legal Support of the Ministry of Defense of Ukraine, approved by the Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated 11.06. No. 190 of 2020, and the Scheme of Direction and Coordination of the Activities of Independent Structural Subdivisions of the Ministry of Defense of Ukraine, approved by the Order of the Ministry of Defense of Ukraine dated November 3, 2023 No. 663, by which the legal service is entrusted with the performance of a number of important tasks aimed at ensuring legality and law and order in the activities of the Ministry of Defense and the Armed Forces of Ukraine. Key among which are: 1) protection

of the rights and interests of servicemen and employees of the Ministry of Defense; 2) representation of the interests of the Ministry of Defense in courts and other bodies, and 3) interaction with international organizations regarding legal aspects of military activities.

In the conditions of martial law, the legal service of the Ministry of Defense of Ukraine performs an extremely important role in providing legal support for military activities, protecting the rights of servicemen and employees of the Ministry of Defense, as well as in strengthening international cooperation. Its activities contribute to maintaining law and order, increasing combat readiness and morale of the military, as well as ensuring the effective functioning of the defense system of Ukraine in conditions of increased threat.

Key words: Ministry of Defense, activities, legal service, martial law.

Постановка проблеми. Введення воєнного стану потребує чіткої регламентації повноважень і обов'язків військових структур, правового статусу військовослужбовців, процедур мобілізації та демобілізації, а також інших аспектів, які впливають на ефективність оборонної діяльності. Питання правового забезпечення є надзвичайно актуальним в умовах, коли Україна стикається з безпрецедентними викликами у сфері національної безпеки та оборони. Саме тому дослідження потреби в діяльності юридичної служби Міністерства оборони України під час воєнного стану є вкрай актуальним. Воно дозволить не тільки оцінити поточний стан правового забезпечення в діяльності юридичної служби Міністерства оборони України, але й виявити проблеми та визначити шляхи їх вирішення, що в кінцевому підсумку сприятиме підвищенню ефективності оборони держави та захисту прав громадян України.

Постановка проблеми. З початком агресії Російської Федерації проти України в 2014 році, а особливо після масштабного вторгнення в лютому 2022 року, питання забезпечення обороноздатності держави стало одним із найважливіших пріоритетів. Введення воєнного стану в Україні зумовило необхідність активізації роботи всіх державних органів, відповідальних за національну безпеку та оборону. У цьому контексті особливо важливою є роль юридичної служби Міністерства оборони України, яка забезпечує правове підґрунтя для всіх аспектів військової діяльності.

Мета і завдання статті полягає в тому щоб здійснити аналіз діяльності юридичної служби Міністерства оборони під час воєнного стану в Україні, та її необхідності в цих умовах.

Наукова новизна дослідження. Актуальність нашої теми дослідження, а саме потреби в діяльності юридичної служби Міністерства оборони України під час воєнного стану обумовлена кількома ключовими чинниками. По-перше, воєнний стан в державі передбачає застосування особливих правових режимів, які включають мобілізацію, евакуацію, обмеження громадянських прав і свобод, що вимагає детального правового регулювання та нагляду. Правова підтримка військових операцій є критичною для забезпечення їхньої легітимності та відповідності як національному законодавству, так і міжнародним правовим стандартам.

По-друге, юридична служба Міністерства оборони відіграє ключову роль у захисті прав та інтересів військовослужбовців. Це включає правову підтримку під час мобілізації, службу за контрактом, а також забезпечення соціальних гарантій і правового захисту військовослужбовців та їхніх родин. В умовах воєнного стану важливо забезпечити, щоб діяльність військових структур відповідала принципам законності, справедливості та гуманності.

По-третє, діяльність юридичної служби є невід'ємною частиною міжнародного співробітництва у сфері оборони, оскільки Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як ООН, НАТО та ін., що вимагає постійної правової підтримки та адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів, зміцненню міжнародної підтримки України, підвищенню довіри з боку міжнародної спільноти та ефективному залученню іноземної допомоги.

По-четверте, правове забезпечення діяльності Міністерства оборони під час воєнного стану включає розробку та експертизу нормативно-правових актів, які регулюють всі аспекти оборонної діяльності. Це важливо для забезпечення єдності та послідовності правового регулювання, уникнення правових колізій та підвищення ефективності прийняття рішень. Надання правової оцінки та висвітлення правових аспектів оборонної діяльності сприяє формуванню позитивного іміджу України на міжнародній арені та підвищенню морального духу населення.

Виклад основного матеріалу. Діяльність юридичної служби Міністерства оборони України є надзвичайно важливою складовою функціонування військової системи держави, особливо в умовах воєнного стану. Ефективне правове забезпечення оборонної діяльності залежить від розробки та впровадження комплексної нормативно-правової

бази, яка регулює всі аспекти діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. У цьому контексті, основна увага приділяється саме нормативно-правовому забезпеченню діяльності юридичної служби Міністерства оборони, що включає як національні, так і міжнародні правові акти. На нашу думку, у діяльності юридичної служби Міністерства оборони, особливу роль відіграють три законодавчі акти, це Закон України «Про оборону України», який визначає основні засади оборонної політики держави, повноваження органів державної влади у сфері оборони, порядок мобілізації та використання ресурсів для забезпечення обороноздатності країни. Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який встановлює правові підстави для введення воєнного стану, визначає особливості функціонування державних органів та військових формувань в умовах воєнного стану [1; 2], та Закон України «Про Збройні Сили України», який регулює структуру, завдання та повноваження Збройних Сил, включаючи питання правового забезпечення їх діяльності. Крім того, діяльність юридичної служби Міністерства оборони регламентується рядом підзаконних актів, наказів та розпоряджень, які деталізують порядок виконання завдань, визначених вищезазначеними законами [3]. Слід зазначити, що діяльність юридичної служби Міністерства оборони України регулюється рядом інших нормативно-правових актів, які створюють правову основу для її функціонування та визначають основні завдання, повноваження та порядок роботи цієї служби. Так, Загальне положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 р. № 1040, визначає загальні принципи організації та діяльності юридичних служб у державних органах, установах і організаціях, регулює різні аспекти діяльності юридичних служб. Визначає основні завдання діяльності юридичних служб, як забезпечення законності в діяльності органу, підприємства, установи чи організації; захист прав і законних інтересів; участь у розробці проектів нормативно-правових актів; надання правової допомоги працівникам. Юридична служба, займається підготовкою проектів наказів, розпоряджень, договорів та інших правових документів; є представником від органу та представляє інтереси органу в судах та інших юридичних установах; проводить правову експертизу документів; здійснює забезпечення дотримання законодавства

у діяльності організації. Юридична служба уповноважена та має право вимагати від працівників надання необхідних документів і інформації, ініціювати перегляд прийнятих рішень, якщо вони суперечать законодавству, та вносити пропозиції щодо вдосконалення правової роботи [4].

У Положенні про Департамент юридичного забезпечення Міністерства оборони України затвердженого наказом Міністерства оборони України від 11 червня 2020 р. № 190 конкретизуються завдання, функції та повноваження Департаменту юридичного забезпечення в системі Міністерства оборони України. Основні положення цього документа включають певні особливості. Так, завдання Департаменту полягає у забезпеченні правового супроводу діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України; розробка проектів нормативно-правових актів у сфері оборони; правове забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації; участь у міжнародно-правовій діяльності Міністерства. Також, надають правові консультації і висновки; здійснюють правовий аналіз і експертизу проектів нормативно-правових актів; розробляють пропозиції щодо вдосконалення законодавства у сфері оборони; здійснюють правовий супровід контрактних і договірних відносин Міністерства оборони тощо. Організація роботи Департаменту працює у тісній взаємодії з іншими структурними підрозділами Міністерства оборони, забезпечуючи координацію правової роботи. Окрім того, вони мають право запитувати та отримувати необхідні документи та інформацію від інших підрозділів Міністерства; брати участь у переговорах і представництві інтересів Міністерства в судах та інших установах; вносити пропозиції щодо вдосконалення правової роботи та нормативно-правової бази Міністерства [5]. Порядок взаємодії та координації діяльності підрозділів апарату Міністерства оборони України, затверджено наказом Міністерства оборони України від 3 листопада 2023 р. № 663, визначає порядок взаємодії та координації діяльності різних підрозділів Міністерства, включаючи і юридичну службу. Основна роль юридичної служби у забезпеченні правового супроводу діяльності всіх підрозділів, це надавати правові висновки та консультації; бере участь у розробці та узгодженні нормативно-правових актів, що регулюють діяльність Міністерства; здійснює правовий аналіз і експертизу документів, розроблених іншими підрозділами [6].

Отже, діяльність юридичної служби Міністерства оборони України регулюється комплексом

нормативно-правових актів, які забезпечують правове підґрунтя для її функціонування. Ці акти визначають завдання, функції та повноваження юридичної служби, створюючи основу для ефективної реалізації правових механізмів в умовах воєнного стану та забезпечення обороноздатності країни. Введення воєнного стану в Україні вимагає мобілізації всіх державних ресурсів для забезпечення обороноздатності та захисту населення. В цьому контексті юридична служба Міністерства оборони України відіграє ключову роль у правовому супроводі військових операцій, захисті прав військовослужбовців та координації правової діяльності з іншими органами влади. Основні завдання юридичної служби під час воєнного стану спрямовані на створення ефективної правової основи для діяльності Збройних Сил України, забезпечення законності та правопорядку, а також підтримку міжнародного співробітництва у сфері оборони.

Зупинимось на ключових завданнях юридичної служби Міністерства оборони України під час воєнного стану, це 1) захисті прав та інтересів військовослужбовців та працівників Міністерства оборони; 2) представництвом інтересів Міністерства оборони у судах та інших органах та 3) взаємодії з міжнародними організаціями щодо правових аспектів військової діяльності. Захист прав та інтересів військовослужбовців та працівників Міністерства оборони України є одним із пріоритетних завдань юридичної служби під час воєнного стану. Військовослужбовці, які виконують свої обов'язки в умовах підвищеного ризику, потребують надійної правової підтримки та соціальних гарантій. Для забезпечення цих потреб розроблено та впроваджено низку нормативно-правових актів, які регулюють правовий та соціальний захист військовослужбовців, військовозобов'язаних, резервістів та членів їхніх сімей. Так, Наказом № 366 від 26 липня 2018 року внесено зміни до Інструкції про організацію у Збройних Силах України соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, а також членів їхніх сімей і працівників Збройних Сил України [7]. Саме на юридичну службу покладено здійснювати правовий захист у вигляді надання правових консультацій, представництвом інтересів військовослужбовців у судах та інших органах, надавати правову допомогу тощо. Окрім того, додаток 4 до Інструкції про організацію у Збройних Силах України соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні

(або перевірочні) та спеціальні збори, та членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил України детально регламентує порядок надання правової допомоги у визначені процедур надання правових консультацій, складання процесуальних документів, участь у судових засіданнях. Також, Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прав військовослужбовців та поліцейських на соціальний захист» внесено зміни з метою підвищення рівня соціального захисту військовослужбовців та поліцейських, так підвищено соціальні гарантії у вигляді розширення соціальних пільг і гарантій, включаючи збільшення матеріальної допомоги, забезпечення житлом, медичним страхуванням. Захистом прав на працю надано гарантії збереження робочих місць для військовослужбовців, які повертаються до цивільного життя після виконання службових обов'язків. Забезпечення реабілітації через розширення програм реабілітації для військовослужбовців, що постраждали під час виконання службових обов'язків, забезпечення психологічної підтримки тощо [8]. Загалом, нормативно-правова база, яку застосовує у своїй діяльності юридична служба, що регулює захист прав та інтересів військовослужбовців і працівників Міністерства оборони України, є комплексною та включає різноманітні акти, спрямовані на забезпечення правової та соціальної підтримки військовослужбовців та їхніх сімей. Це сприяє підвищенню бойового духу військових, зміцненню їхньої впевненості у захищеності своїх прав і свобод, а також забезпечує стабільність і порядок у військових формуваннях в умовах воєнного стану.

Представництво інтересів Міністерства оборони України у судах та інших державних органах є одним з ключових аспектів діяльності юридичної служби, особливо в умовах воєнного стану. Важливість цього завдання зумовлена необхідністю захисту прав та законних інтересів Міністерства, забезпечення правопорядку та дотримання законодавства у сфері оборони. Основним нормативно-правовим актом, що регулює організацію цієї діяльності, є Наказ Міністерства оборони України № 744 від 30 грудня 2016 року «Про організацію претензійної та позовної роботи, самопредставництва, представництва інтересів Міністерства оборони України, Збройних Сил України у судах та інших державних органах, виконання судових рішень». У ньому визначається методика організації претензійної та позовної роботи, самопредставництва, представництва інтересів Міністерства оборони у судах та інших державних органах,

а також порядок виконання судових рішень. Основні положення цього наказу включають: Претензійна робота яка передбачає досудове врегулювання спорів, що виникають з договірних відносин, а також інших правовідносин, в яких бере участь Міністерство оборони. Позовна робота включає підготовку позовних заяв та інших процесуальних документів, їх подання до суду, участь у судових засіданнях, представництво інтересів Міністерства оборони у всіх судових інстанціях. Особлива увага приділяється справам, пов'язаним із захистом прав військовослужбовців, зокрема у справах про соціальний захист та виконання службових обов'язків. Самопредставництво здійснюється посадовими особами Міністерства оборони, які мають відповідні повноваження та правову підготовку. Це передбачає безпосередню участь у судових засіданнях та інших правових процедурах без залучення сторонніх адвокатів чи юридичних фірм. Представництво інтересів у державних органах включає участь у засіданнях, комісіях та інших заходах, що проводяться державними органами, з метою захисту інтересів Міністерства оборони та забезпечення дотримання законодавства у сфері оборони. Виконання судових рішень проявляється через забезпечення своєчасного та повного виконання рішень судів, що набрали законної сили. Це включає контроль за виконанням рішень, організацію виконання примусових заходів, координацію діяльності з іншими структурними підрозділами та державними органами. Облік та аналіз через ведення систематичного обліку претензійної та позовної роботи, аналіз результатів цієї діяльності, виявлення типових порушень та розробка пропозицій щодо їх усунення. Це також передбачає підготовку звітів про стан претензійно-позовної роботи, проведення навчань та консультацій для підвищення кваліфікації працівників. Важливо зазначити, що практичні аспекти реалізації положень Наказу № 744 передбачають низку практичних заходів, спрямованих на забезпечення ефективної роботи юридичної служби Міністерства оборони, це: підготовка кадрів через проведення постійного навчання та підвищення кваліфікації працівників юридичної служби для забезпечення їх готовності до виконання завдань в умовах воєнного стану. Моніторинг законодавства як постійний аналіз змін у законодавстві та оперативне реагування на нові нормативні акти, що стосуються сфери оборони та діяльності військових формувань. Взаємодія з іншими органами як забезпечення тісної співпраці з іншими державними органами,

судами, правоохоронними органами та міжнародними організаціями для захисту прав та інтересів Міністерства оборони. Інформаційно-аналітична робота у вигляді створення та підтримка інформаційних систем для обліку та аналізу претензійної та позовної роботи, використання сучасних технологій для підвищення ефективності роботи юридичної служби.

Таким чином, Наказ № 744 від 30 грудня 2016 року є важливим нормативно-правовим актом, який визначає основні принципи та методику організації претензійної та позовної роботи, самопредставництва, представництва інтересів Міністерства оборони України у судах та інших державних органах. Реалізація цього наказу забезпечує захист прав та інтересів Міністерства оборони, сприяє підтримці законності та правопорядку у сфері оборони, а також підвищує ефективність правового супроводу діяльності військових формувань в умовах воєнного стану [9].

Щодо взаємодії Міністерства оборони України з міжнародними організаціями щодо правових аспектів військової діяльності то вона є вкрай важливою для забезпечення ефективної інтеграції в міжнародні оборонні структури, підвищення бойової готовності та зміцнення міжнародної безпеки. Так, взаємодія регламентується Наказом Міністерства оборони України № 218 від 23.07.2021 «Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України», основні положення цього наказу включають: воєнно-політичний напрям через встановлення та підтримки контактів з відповідними органами іноземних держав та міжнародними організаціями для координації дій у сфері оборони, обмін досвідом та інформацією, участь у міжнародних заходах, спрямованих на зміцнення глобальної безпеки. Військово-технічний напрям через співробітництво у сфері військово-технічного розвитку, включаючи спільні проекти з розробки та виробництва військової техніки і озброєння, проведення спільних навчань та тренувань, обмін технічними знаннями та досвідом. Правовий аспект у вигляді забезпечення правової підтримки міжнародного співробітництва, участь у розробці та узгодженні міжнародних договорів та угод у сфері оборони, правове супроводження спільних заходів та проектів. Важливо зазначити, що механізми реалізації міжнародного співробітництва здійснюються відповідними підрозділами, відповідальними за міжнародне співробітництво, які забезпечують координацію дій, підготовку та проведення заходів, взаємодію з іноземними

партнерами тощо. Юридичний супровід: забезпечення правового супроводу всіх аспектів міжнародного співробітництва, включаючи розробку проектів міжнародних договорів, проведення правової експертизи документів, представництво інтересів Міністерства оборони та Збройних Сил України у міжнародних судах та арбітражах покладено на юридичну службу. Основні напрями міжнародного співробітництва проявляються через Співпрацю з НАТО у рамках програм партнерства, спрямованих на підвищення оперативної сумісності Збройних Сил України з силами НАТО, участь у спільних військових навчаннях та тренуваннях, обмін досвідом у сфері оборони. Міжнародні миротворчі операції у вигляді участі у міжнародних миротворчих операціях під егідою ООН, НАТО, ЄС та інших міжнародних організацій, що сприяє підвищенню бойового досвіду українських військових та зміцненню міжнародного авторитету країни. Військово-технічне забезпечення, де укладаються угоди про спільне виробництво та модернізацію військової техніки, участь у міжнародних виставках озброєння та техніки, проведення спільних дослідницьких проектів. А також, участь у розробці міжнародних правових актів, що регулюють військову діяльність, забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України у сфері оборони. Важливо зазначити, що міжнародне співробітництво Міністерства оборони України та Збройних Сил України є важливим елементом зміцнення національної безпеки та обороноздатності країни. Таким чином, Наказ № 218 від 23 липня 2021 року встановлює чіткі механізми та напрями діяльності юридичної служби щодо міжнародного співробітництва Міністерства оборони України, що є важливим фактором для забезпечення національної безпеки та оборони в сучасних умовах [10].

Висновок. Таким чином, у сучасних умовах введення воєнного стану в Україні, роль та значення юридичної служби Міністерства оборони України стає надзвичайно важливою. Забезпечення правового супроводу діяльності Збройних Сил України в умовах підвищеної загрози національній безпеці вимагає від юридичної служби високого рівня професіоналізму, оперативності та ефективності. Діяльність якої регулюється низкою нормативно-правових актів, серед яких можна виділити Загальне положення про юридичну службу міністерства, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 р. № 1040, Положення про Департамент юридичного забезпечення Міністерства оборони України,

затверджене наказом Міністерства оборони України від 11.06.2020 р. № 190, та Схему спрямування та координації діяльності самостійних структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України, затверджену наказом Міністерства оборони України від 03.11.2023 р. № 663, якими на юридичну службу покладено виконання низки важливих завдань, спрямованих на забезпечення законності та правопорядку в діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України. Серед яких ключовими є: 1) захист прав та інтересів військовослужбовців та працівників Міністерства оборони; 2) представництво інтересів Міністерства оборони у судах та інших органах та 3) взаємодія з міжнародними організаціями щодо правових аспектів військової діяльності.

В умовах воєнного стану юридична служба Міністерства оборони України виконує надзвичайно важливу роль у забезпеченні правового супроводу військової діяльності, захисті прав військовослужбовців та працівників Міністерства оборони, а також у зміцненні міжнародної співпраці. Її діяльність сприяє підтримці законності та правопорядку, підвищенню бойової готовності та морального духу військових, а також забезпеченню ефективного функціонування системи оборони України в умовах підвищеної загрози.

Література

- 1 Про оборону України. *Закон України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення 28.05.2024)
2. Про правовий режим воєнного стану. *Закон України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 28.05.2024)
3. Про Збройні Сили України. *Закон України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення 28.05.2024)
4. Про затвердження Загального положення про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації. *Постанова Кабінету Міністрів* від 26 листопада 2008 р. № 1040. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1040-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення 28.05.2024)
5. Департамент юридичного забезпечення Міністерство Оборони України. Офіційна сторінка. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/struktura-aparatu-ministerstva/yuridichnij-departament/> (дата звернення 28.05.2024)
6. *Міністерство Оборони України*. Офіційний веб-сайт. Питання Міністерства Оборони. Наказ Міністерства оборони України від 3 листопада

2023 р. № 663. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/normativno-pravova-baza/nakazi-ministra-oboroni-ukraini/nakazi-ministerstva-oboroni-ukraini-za-2023-rik.htm> (дата звернення 28.05.2024)

7. Про затвердження Змін до Інструкції про організацію у Збройних Силах України соціального і правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та членів їхніх сімей, працівників Збройних Сил України. Наказ Міністерства Оборони України № 366 від 26.07.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0933-18#Text> (дата звернення 28.05.2024)

8. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прав військовослужбовців та поліцейських на соціальний захист. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3621-20#Text> (дата звернення 28.05.2024)

9. Про організацію претензійної та позовної роботи, самопредставництва, представни-

цтва інтересів Міністерства оборони України, Збройних Сил України у судах та інших державних органах, виконання судових рішень. Наказ Міністерства оборони України № 744 від 30 грудня 2016 року. URL: https://zsu.at.ua/load/akti_mou/nakaz_mou_vid_30_12_2016_744_pro_organizaciju_ppr_samopredstavnictva_predstavnictva_interesiv_mou_zsu_u_sudakh_ta_inshikh_organakh/4-1-0-22 (дата звернення 28.05.2024)

10. Про здійснення міжнародного співробітництва Міністерством оборони України та Збройними Силами України. Наказ Міністерства оборони України № 218 від 23.07. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0218322-21#Text> (дата звернення 28.05.2024)

Лапутько С. О.,

orcid.org/0009-0002-3012-0452

майор, начальник відділення спеціальної підготовки вч А0952